

POSTANOWIENIE

Dnia 14 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M. K.
przy uczestnictwie R. K., E. H. i B. H.
o stwierdzenie nabycia spadku po T. K.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 stycznia 2016 r.,
zażalenia uczestniczki postępowania R. K.
na postanowienie Sądu Okręgowego w G.
z dnia 25 lipca 2013 r., sygn. akt III Ca [...],

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w G. postanowieniem z dnia 28 czerwca 2012 r. stwierdził, że spadek po T. K. nabyła w całości wprost córka R. K., która – jako uczestniczka postępowania – wniosła apelację od tego postanowienia, zaskarżając je w części dotyczącej rozstrzygnięcia dotyczącego stwierdzenia, że spadek został nabyty wprost. Twierdziła, że pod wpływem błędu nie złożyła oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Sąd Okręgowy w G. postanowieniem z dnia 23 lipca 2013 r. odrzucił apelację. Podkreślił, że w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku sąd nie ma obowiązku wyjaśniania sposobu przyjęcia spadku, często jednak, respektując § 145 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. -

Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. Nr 38, poz. 249 ze zm.; dalej: „regulamin sądowy”), sąd dokonuje takiego ustalenia. Sens tego przepisu polega na tym, że jakkolwiek nie nakłada na sąd obowiązku badania, czy doszło do nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, to jednak, gdy sąd to stwierdzi, dokonuje odpowiedniego zaznaczenia w postanowieniu. Brak tego zaznaczenia może być uznany za naruszenie § 145 ust. 2 regulaminu sądowego, nie stanowi ono jednak uchybienia procesowego i powinno być ocenione jedynie w sensie techniczno- organizacyjnym, związanym z redakcją sentencji postanowienia. W razie więc zaniechania dokonania w postanowieniu wzmianki o nabyciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, apelacja w tym zakresie nie jest dopuszczalna ze względu na brak substratu zaskarżenia (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2010 r., III CZP 64/10, OSNC 2011, nr 3, poz. 26).

Uczestniczka postępowania R. K. wniosła do Sądu Najwyższego zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego w G.. Zarzuciła naruszenie art. 370 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. przez błędne jego zastosowanie polegające na uznaniu, że apelacja w przedmiocie nieumieszczenia w postanowieniu Sądu o stwierdzeniu nabycia spadku wzmianki o sposobie nabycia – z dobrodziejstwem inwentarza – jest niedopuszczalna. Wskazała, że Sąd II instancji, odrzucając apelację, uznał ją za niedopuszczalną z uwagi na brak substratu zaskarżenia, powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2013 r., III CZP 64/10 i w zasadzie opierając uzasadnienie postanowienia na treści uzasadnienia tej uchwały. Podkreśliła, że uchwała ta nie ma mocy zasady prawnej, zatem wiąże tylko w sprawie, w związku z którą została podjęta. Podniosła też, że § 145 ust. 2 regulaminu sądowego wskazuje na konieczność umieszczenia wzmianki o nabyciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza w razie, gdy doszło do nabycia spadku w taki sposób. Dopiero zatem merytoryczne rozpoznanie apelacji doprowadzi do właściwej oceny, czy brak w konkretnym rozstrzygnięciu Sądu wskazania sposobu nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza wynika ze stwierdzenia, że nie doszło do nabycia spadku w tej formie, czy też jest to wynik naruszenia § 145 ust. 2 regulaminu sądowego

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z § 145 ust. 2 regulaminu sądowego, w przypadku nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, należy to zaznaczyć w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku. Regulamin sądowy został wydany zgodnie z upoważnieniem zawartym w art. 41 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm. - dalej: „Pr.u.s.p.”). Sąd Najwyższy podkreślił w uzasadnieniu uchwały z dnia 13 października 2010 r., III CZP 64/10, powtórzonym – na co trafnie wskazano w zażaleniu – w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, że przytoczona delegacja nie uprawnia Ministra Sprawiedliwości do formułowania w regulaminie norm o charakterze procesowym, tzn. odnoszących się do sposobu dokonywania czynności procesowych, w szczególności czynności sądowych. Jest to zrozumiałe, gdyż przepisy prawa procesowego powinny być zawarte w ustawie jako akcie regulującym prawa i obowiązki stron postępowania oraz kompetencję organów procesowych. Jedynie w zakresie uzupełniającym lub uszczegółowiającym może wchodzić w rachubę regulacja zawarta w aktach niższego rzędu. Symptomatyczne jest zresztą zawarte w art. 41 § 1 Pr.u.s.p. wskazanie dla Ministra Sprawiedliwości, że chodzi o regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych, bezpośrednim więc adresatem regulacji regulaminowej są sądy powszechne, nie zaś inni uczestnicy postępowania sądowego. Sąd Najwyższy wskazał następnie, że analiza § 145 ust. 2 regulaminu sądowego prowadzi do wniosku, iż chodzi tu jedynie o unormowanie natury porządkowej i organizacyjnej, nie zaś o regulację dotyczącą zakresu działania (kompetencji) sądu. Przepis ten nie wyznacza zakresu kognicji sądu w postępowaniu o stwierdzeniu nabycia spadku, gdyż jest on wyznaczony odpowiednimi przepisami kodeksu postępowania cywilnego oraz charakterem prawnym tego postępowania. Przepis § 145 ust. 2 nie rozszerza kognicji sądu spadku w kierunku wyjaśniania kwestii sposobu przyjęcia spadku, lecz jedynie nakazuje, w razie ustalenia przez sąd, że doszło do przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, zaznaczyć to w postanowieniu. Wyraźnie zresztą wskazano, że sąd nie „orzeka” w tym przedmiocie, lecz jedynie ma „zaznaczyć”, iż doszło do nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Sąd Najwyższy dalej wskazał, że brak tego zaznaczenia może być uznany za naruszenie § 145 ust. 2 regulaminu sądowego, naruszenie to jednak nie stanowi uchybienia procesowego i

powinno być ocenione jedynie w sensie techniczno-organizacyjnym, związanym z redakcją sentencji postanowienia. W razie więc zaniechania dokonania w postanowieniu wzmianki o nabyciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, apelacja w tym zakresie nie jest dopuszczalna ze względu na brak substratu zaskarżenia.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela stanowisko zajęte w uchwale z dnia 13 października 2010 r., III CZP 64/10 i jej uzasadnieniu. Uchwała ta jednak została podjęta w sprawie, w której stan faktyczny był inny niż w niniejszej sprawie. Spadkobierca mianowicie kwestionował postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku niezawierające wzmianki o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza stosownie do § 145 ust. 2 regulaminu sądowego. W niniejszej sprawie natomiast spadkobierczyni kwestionuje zamieszczenie w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku wzmianki o przyjęciu spadku wprost w sytuacji, gdy – jak twierdzi – nie złożyła oświadczenia woli o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza pod wpływem błędu (art. 1019 § 2 k.c.). Niewątpliwie takie postanowienie narusza jej prawa, skoro wspomniana wzmianka w ogóle nie powinna znaleźć się w sentencji postanowienia. Zamieszczenie w sentencji postanowienia Sądu wzmianki o stwierdzeniu nabycia spadku wprost może być zatem zaskarżone w drodze apelacji. Jedynie na marginesie należy poza tym podkreślić, że ani późniejsze rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 2015 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 925), ani obecnie obowiązujące rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 2316) nie zawierają odpowiednika § 145 ust. 2 wcześniejszego regulaminu sądowego.

Z przedstawionych powodów orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 1 i § 3 k.p.c.).